
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державне підприємство Український науково-дослідний інститут
медицини транспорту

Центральна санітарно-епідеміологічна станція
на водному транспорті

ВІСНИК

МОРСЬКОЇ МЕДИЦИНИ

Науково-практичний журнал
Виходить 4 рази на рік

Заснований в 1997 році. Журнал є фаховим виданням для публікації основних
результатів дисертаційних робіт у галузі медичних наук
(Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 (додаток 4) від 02.07.2020 р.)
Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації серія КВ № 18428-7228ПР

№ 4 (101)
(жовтень - грудень)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор **А. І. Гоженко**

О. М. Ігнат'єв (заступник головного редактора), Н. А. Мацегора (відповідальний секретар), Н. С. Бадюк, Є. П. Белобров, Р. С. Вастьянов, В. С. Гойдик, М. І. Голубятніков, А. А. Гудима, Ю. І. Гульченко, О. М. Левченко, Г. С. Манасова, В. В. Огоренко, Т. П. Опаріна, И. В. Савицький, С. М. Пасічник, Е. М. Псядло, Н. Д. Філінець, В. В. Шухтін

РЕДАКЦІЙНА РАДА

Х. С. Бозов (Болгарія), Денисенко І. В. (МАММ), В. А. Жуков (Польща), С. Іднані (Індія), А. Г. Кириченко (Днепр), М. О. Корж (Харків), І. Ф. Костюк (Харків), М. М. Корда (Тернопіль), Н. Ніколіч (Хорватія), М. Г. Проданчук (Київ), М. С. Регеда (Львів), А. М. Сердюк (Київ)

Адреса редакції

65039, ДП УкрНДІ медицини транспорту
м. Одеса, вул. Канатна, 92
Телефон/факс: (0482) 753-18-01; 42-82-63
e-mail nymba.od@gmail.com
Наш сайт - www.medtrans.com.ua

Редактор Н. І. Єфременко

Здано до набору 22.12.2023 р.. Підписано до друку 27.12.2023 р Формат 70×108/164
Папір офсетний № 2. Друк офсетний. Умов.-друк.арк. .
Зам № 2/9/15 Тираж 100 прим.

ISSN 2707-1324

©Міністерство охорони здоров'я України, 1999
©Державне підприємство Український науково-дослідний інститут медицини транспорту, 2005
© Центральна санітарно-епідеміологічна станція на водному транспорті, 2010

УДК 61:027.7(477.74-25)(091)

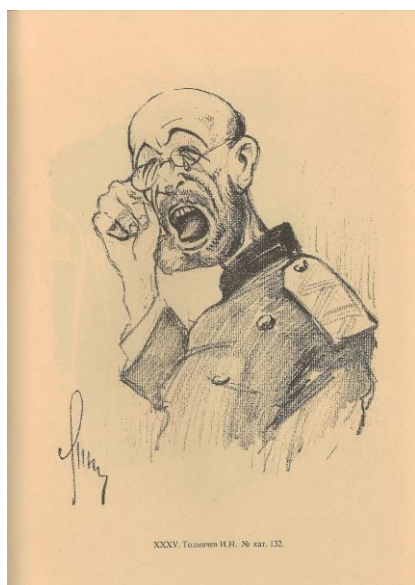
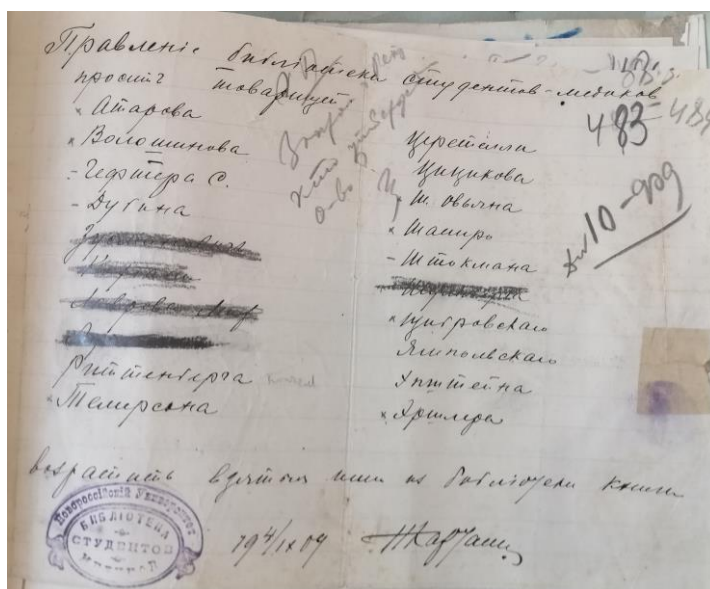
DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10606880>

Наталія Панасенко

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ПОЧАТОК

Одеський національний медичний університет

Невідомо, чому градоначальник зацікавився оголошенням Бібліотеки студентів-медиків, яке закликала товаришів здати книги [1, арк. 483], і як воно взагалі потрапило йому на очі. Але 20 листопада 1909 року розпочалося листування, яке тривало майже рік, про те, «*действительно ли существует это библиотечка и кто утвердил устав ея*» [1, арк. 485].

XXXV. Толмачев И.И. № кат. 132.

Окрім градоначальника І. М. Толмачова залученими до неї виявилися ректор ІНУ, декан медичного факультету, попечитель одеського навчального округу та департамент народної освіти.

Адміністративно-бюрократичні клопоти завжди обтяжливі, тим більше, що претензії Толмачова формально були обґрунтованими: діяльність будь-якої спільноти вважалася незаконною за відсутності затвердженого статуту; відповідно, незаконними визнавалися і грошові збори, призначені для закупівлі книг і журналів.

Довелося пояснювати, укласти статут.

Проте завдяки цьому листуванню сьогодні стали відомі деякі подробиці появи нашої бібліотеки.

Заснували її в 1902/1903 навчальному році студенти третього курсу за участі декана, професора

В. В. Підвисоцького [2, арк. 69]. В університеті існувала бібліотека, але, вочевидь, вона не задовольняла потреб медиків, інакше навщо б вони звалили на себе створення ще однієї, яку так і назвали – «Бібліотека студентів-медиків».

69

Бібліотека основана в 1903 акад. году аудиторіями при кафедрі внутрішньої Медици. Зоклад. при професорі Проф. Подвисоцькому. Поміщення / одна кімната / було представлено проф. Левашовим вказівкою аудиторії при в.о. декана Медического Клініки, займало дві кімнати переведена, з согласия проф. Левашова, в друге поміщення / дві кімнати / в той же клініці, при якій на той час і в наступні роки.

Книги і журнали, зібрані в роки, професорами, вчителями та студентами.

В наступному році бібліотека набула частини 26 кімнат в будівлі медического корпусу на суму 130 рублів. Книг зібрано окремим 3000 назвами.

«Помещение (одна комната) было представлено проф. Левашовым возле аудитории в здании Терапевтической клиники [кімната, призначена для занять студентів, що складала історії хвороб] [2, арк. 67], затем библиотека была переведена, с согласия проф. Левашова, в другое помещение (две комнаты) в той же клинике». [2, арк. 69]. (Терапевтична клініка розташовувалась на третьому поверсі клінічного корпусу на розі вулиць Ольгіївської та Херсонської, відбудованого до осені 1903 року [3, арк. 45]). Збільшення площі дало змогу одну кімнату відвести під читальню, де читачі працювали з непереpletеними

екземплярами. Переpletені видавалися студентам і вільним слухачам на руки [1, арк. 486 зв.].

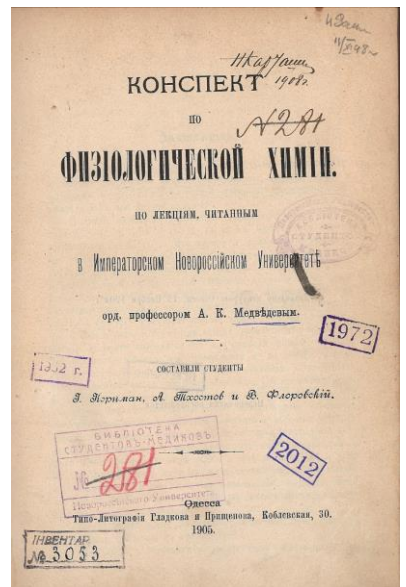
Окрім купівлі, фонд складався і поповнювався книгами та журналами, подарованими авторами, міськими лікарями, викладачами університету та студентами. Іноді нестачу навчальних посібників заповнювали власними виданнями: «Конспект з гістології», «Конспект з фізіологічної хімії» тощо.

30 грудня 1909 року у відповідь на запит градоначальника в.о. ректора повідомив, що в бібліотеці «...имеются книги и журналы [26 назв] исключительно медицинского содержания. Книг свыше 2 000 названий. Заведует библиотекой группа студентов-медиков, из которых студент 3 курса Н. И. Карташев состоит библиотекарем» [1, арк. 486 зв.].

М. І. Карташов – перше відоме нам ім'я із студентів-медиків, які працювали в Бібліотеці. Їм же підписано першу інвентарну книгу.

Микола Інокентійович Карташев (нар. 1878) після закінчення у 1903 році Казанського ветеринарного інституту восени 1907-го вступив на другий курс медичного факультету ІНУ [4, арк. 2]. Закінчивши його, працював за першою спеціальністю [5, ст. 489; 6, с. 115]. Близько 1917 року перебрався до Миколаєва та влаштувався ординатором до міської лікарні. Остання відома згадка про нього – список лікарів цієї лікарні за 1943 рік [7, с. 432, 8].

Другий відомий н бібліотекар – В'ячеслав Тихонович Кудряков. Їм 1916 р. підписано

другу інвентарну книгу. Він народився у 1895 році, із безземельних селян. У 1905–1913 навчався у 1-й чоловічій херсонській гімназії, закінчив її із золотою медаллю. У 1914 вступив на медичний факультет. У 1915 та 1917 роках на канікулах вирушав у діючу армію для роботи у передових транспортах Червоного Хреста [9, арк.: 5 зв., 18, 28 зв., 30, 35]. Після закінчення університету 10 років працював у Криму, потім – у Алма-Аті, де заснував кафедру інфекційних і тропічних хвороб, захистив кандидатську дисертацію.

У 1937 році його заарештовано, у 1939 – реабілітовано за недоведеністю складу злочину [10]. З 1944 року він мешкав у Сталінабаді (нині Душанбе), доктор наук. Там і помер у 1950 році [11, с. 106].

Якщо до послуг студентів медичного факультету спочатку була університетська бібліотека, то на вищих жіночих медичних курсах, що відкрилися в 1910 році, – не було ніякої. Її з нуля, взявшись за рік, створила одна людина – Іван Войцехович Волянський.

Йому було тоді 25 років. Хімік, син відставного єфрейтора із селян і модистки. Волянський закінчив Рішельєвську гімназію, а в 1909 році – Новоросійський університет [12].

27 жовтня 1911 року лаборант (сьогодні його б назвали асистентом) І. В. Волянський звернувся до Педагогічної Ради ОВЖМК з пропозицією безоплатно взяти на себе обов'язки бібліотекаря. Комплектувати фонд він планував за рахунок пожертвувань: *«Каждый из г. г. профессоров постоянно получает много книг как от авторов, так [и] от издательств для рецензии, ознакомления и т.д. Если бы каждый из г. г. профессоров пожертвовал и жертвовал бы впредь ненужные книги, дубликаты и свои произведения курсам, то мало-помалу могла бы образоваться библиотека»* [13, арк.7].

Інвентарні книги цієї бібліотеки до нас не дійшли. Історія комплектування відома лише на підставі заяв Волянського, в яких він повідомляє про подарунки.

Першими надходженнями у грудні 1911 року стали 110 книг, заповіданих доктором Вольфом Йосійовичем Бондаровським [14, арк. 2], та 25 книг – від проф. І. І. Кіяніцина [13, арк. 8].

Новий бібліотекар взявся до виконання задуманого дуже енергійно: він розіслав 115 звернень із проханням про пожертвування, «смикав» однокашників, знайомих і родичів (серед дарувальників є його теща). Жертвували професори, міські лікарі, курсистки та установи.

У другому списку нових надходжень: *«Проф. И. И. Кияницын (кроме прежних 25 книг) 27 своих работ и 6 книг и брошюр.*

проф. Л. И. Усков – 4 экз. (экз. = книги, брошюры и отдельные оттиски)

проф. С. М. Танатар – 70 экз.

В. М. Качурин – 68 "

М. Л. Крыжановский – 2 "

И. В. Волянский – 2 "

пр.-доц. В. Н. Образцов – 21 "

М. А. Тарашкевич – 1 "
пр.-доц. Б. И. Воротынский – 7 "
проф. С. В. Левашов – 70 "
пр.-доц. М. М. Тизенгаузен – 67 "

Павловский родильный приют в лице директора Ф. О. Спира – 242 "».

Закінчувався звіт словами: «*Спешно необходимо шкаф для книг!*» [13, арк. 6].

До вересня 1912 року фонд зріс до двох із половиною тисяч [13, арк. 15].

У травні 1914-го Волянський просить перевести бібліотеку з маленької прохідної кімнати «...в обособленную и большую комнату, которая удовлетворяла бы потребностям непрерывно растущей библиотеки. К тому же в такой комнате можно было бы устроить стенные полки для книг (взамен покупки дорого стоящих шкафов) тем более, что находящихся в библиотеке трёх шкафов уже недостаточно» [15, арк. 4].

* * *

У 1920 році, після встановлення радянської влади, почалися перетворення: злиття, розділення, перейменування...

Медичний факультет Новоросійського університету, разом з ОВЖМК, що влився до нього, став медичним інститутом [3, с. 99] (у 1921 його називали Академією [3, с. 109]).

У місті заснували Бібліотеку Вищої Школи та створили єдину бібліотечну мережу, до якої включалися «...все библиотеки при музеях, кабинетах, лабораториях и пр. учебно-вспомогательных учреждений» [16, арк. 4]. Фонди об'єднували та перерозподіляли. Частина дісталася бібліотеці, відкритій у медичному інституті.

Наказом від 20 грудня 1920 року по бібліотечній секції Вищої Школи м. Одеси на посаду бібліотекаря медінституту з 1 грудня було затверджено І. С. Мільмана [16, арк. 52 зв.]. Наказом від 14 травня 1921 р. призначалась зав. читальнею при студентській бібліотеці В. К. Конарьова, а співробітницею тієї ж читальні з 19 квітня – Т. Брун [НРЗБ] [16, арк. 54 зв.].

Бібліотека студентів-медиків у цей час продовжувала автономне існування.

Інформація про бібліотеку ОВЖМК обривається 1914 роком. Можливо, це пов'язано зі вступом І. Волянського до армії (у 1915 р. видано брошурую цикл лекцій «Удушливые газы и меры борьбы с ними», прочитаних у батальйонах 6-ї піхотної бригади асистентом при кафедрі хімії ІНУ прапорщиком Ів. Волянським).

На те, що і ця бібліотека теж деякий час зберігала самостійність, наводять слова «між усіма бібліотеками» із звернення голови правління Бібліотеки студентів-медиків:

«1/Х- 21 Канцелярией Медакадемии получено извещение о получении из Москвы 125 экз. "Частной патологии и терапии" Буйневича и 50 экз. "Общей патологии" Тальянцева для распределения между всеми библиотеками Академии.

Ввиду того, что присылка означенных книг явилась следствием поездки в Москву нашего представителя, а, кроме того, принимая во внимание острую нужду в книгах среди студентов, Библиотека студентов-медиков просит ректорат предоставить все полученные книги в ее распоряжение» [17, арк. 96–96 зв.].

У 1923 році громадській Бібліотеці студентів-медиків виповнювалося 20 років; тоді ж її об'єднали з державною бібліотекою м. Одеси, що закріплено актом від 19 січня.

Від того часу почалася їхня спільна історія і новий розділ в історії нашої бібліотеки.

Література:

1. Переписка по разным делам 7 янв. 1909 г. // ДАОО (Держ. архів Одес. обл.). – Фонд 2. – Опис 7. – Справа 295.
2. Переписка с мед. факультетом 1910 г. // ДАОО (Держ. архів Одес. обл.). – Фонд. 45. – Опис. 18. – Справа. 329. – Арк. 69.
3. Васильев К. Г. Очерки истории высшей медицинской школы в Одессе : (К 100-летию мед. ун-та) / К. Г. Васильев, П. Н. Чуев, К. К. Васильев. – Одесса, 1999. – 240 с.
4. Личные дела студентов Императорского Новороссийского университета. Карташов Н.И. // ДАОО (Держ. архів Одес. обл.). – Фонд. 45. – Опис. 5. – Справа. 5758. – Арк. 2.

5. Вся Одесса : адресная и справочная книга г. Одессы на 1910 г. – Одесса : изд. Л. А. Лисянского, [1910]. – 438 с.
6. Вся Одесса : адресная и справочная книга всей Одессы с отделом Одесский уезд на 1914 г. – Одесса : Одесская новости, 1914. – Отд. 1. – 185 с.
7. Список медицинских врачей С.С.С.Р. : (на 1 января 1924 года). – М. : Изд. народ. здравоохранения Р.С.Ф.С.Р., 1925. – 875 с.
8. Шукин В. В. **Non nocere**. Из истории первой больницы в Николаеве / В. В. Шукин, В. Н. Замлинский, А. Кокошко. – Николаев : Изд-во Ирины Гудым, 2018. – 224 с. **URL:**
https://www.researchgate.net/publication/330715807_Non_nocere_Iz_istorii_pervoj_bolnicy_V_Nikolaevе
9. Личные дела студентов Императорского Новороссийского университета. Кудряков В. Т. // ДАОО (Держ. архів Одес. обл.). – Фонд. 45. – Опис. 18. – Справа. 2129.
10. Кудряков Вячеслав Тихонович (1895) // Открытый список : база данных жертв политических репрессий СССР (1917–1991 гг.). – Режим доступа: [https://ru.openlist.wiki/Кудряков_Вячеслав_Тихонович_\(1895\)](https://ru.openlist.wiki/Кудряков_Вячеслав_Тихонович_(1895))
11. Випускники Одеського національного університету імені І. І. Мечникова : енциклопед. слов. / ред. кол. : В. В. Глебов [та ін.]. – Одеса : ОНУ, 2019. – 700 с.
12. Личные дела студентов Императорского Новороссийского университета. Волянский И. В. // ДАОО (Держ. архів Одес. обл.). – Фонд. 45. – Опис. 5. – Справа. 2493.
13. О библиотеке курсов 1911 г. // ДАОО (Держ. архів Одес. обл.). – Фонд. 62. – Опис. 1. – Справа. 96.
14. О духовном завещании умершего врача В. И. Бондаровского // ДАОО (Держ. архів Одес. обл.). – Фонд. 62. – Опис. 1. – Справа. 53.
15. Личные дела сотрудников и персонала 1908–1919 гг. включительно. Волянский И. // ДАОО (Держ. архів Одес. обл.). – Фонд. 62. – Опис. 1. – Справа. 60.
16. Приказы по медвузу 1920-1921 гг. // ДАОО (Держ. архів Одес. обл.). – Фонд. Р.-2147. – Опис. 1. – Справа. 1а.
17. Переписка с учреждениями и организациями 1920 г. // ДАОО (Держ. архів Одес. обл.). – Фонд. Р.-2147. – Опис. 1. – Справа. 5.

Робота надійшла в редакцію 27.11.2023 року.
Рекомендована до друку на засіданні редакційної колегії після рецензування

Насібулін Б. А., Бадюк Н. С.
 Гоженко О. А., Сірман В. М.
 Дігтяр Н. М., Гоженко А. І.
**ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА МОРФО-
 ЛОГІЧНИХ ЗМІН НИРОК ПРИ
 ФЕНІЛГІДРАЗИНОВОМУ УРАЖЕННІ
 ПРИ ЗАСТОСУВАННІ РОЗЧИНУ NaCl
 ТА РОЗЧИНУ NaHCO₃.126**

Nasibulin B. A., Badiuk N. S.
 Gozhenko O. A., Sirman V. M.
 Digtyar N. M., Gozhenko A. I.
**COMPARATIVE ASSESSMENT OF
 MORPHOLOGICAL CHANGES OF
 KIDNEYS IN PHENYLHYDRAZINE
 INJURY USING NaCl SOLUTION AND
 NaHCO₃ SOLUTION126**

ОГЛЯДИ ЛІТЕРАТУРИ

REVIEWS

Бабієнко В. В., Мокієнко А. В.
**МАГНІЙ У ПИТНІЙ І МІНЕРАЛЬНІЙ
 ВОДІ132**

Babienko V. V., Mokiienko A. V.
**MAGNESIUM IN DRINKING AND
 MINERAL WATER132**

Нікітін О. Д., Головко С. В.
 Резніков Г. Д., Слободянюк Є. М.
 Грицай В. С.
**УЧАСНИЙ ВИБІР ЛІКУВАННЯ
 СЕЧОКАМ'ЯНОЇ ХВОРОБИ
141**

Nikitin O. D., Golovko S. V.
 Reznikov G. D., Slobodanyuk E. M.
 Hrytsai V. S.
**MODERN TECHNOLOGIES AND
 TREAMNET OF URINARY STONE
 DISEASE141**

Ганган Ю. С., Асєєва Ю. О.
**ФАБІНГ ЯК МУЛЬТИДИСЦИПЛІ-
 НАРНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО
 СУСПІЛЬСТВА146**

Hanhan Yuliia, Asieieva Yuliia
**PHUBBING AS A
 MULTIDISCIPLINARY PROBLEM OF
 MODERN SOCIETY146**

Щедров А. О., Страховецький В. С.
 Сторчак Г. В., Козуб Т. О.
**ГІСТЕРОРЕЗЕКТОСКОПІЯ ПРИ
 АНОМАЛІЯХ РОЗВИТКУ МАТКИ -
 ПРЕГРАВІДАРНА ПІДГОТОВКА У
 ПАЦІЄНТОК ІЗ НЕВИНОШУВАННЯМ
 ВАГІТНОСТІ 152**

Shchedrov A. O., Strahovetsky V. S.
 Storchak G. V. Kozub T. O.
**HYSTERORESECTOSCOPY FOR
 ANOMALIES OF UTERUS
 DEVELOPMENT - PRE-
 PREGNAVIDARY PREPARATION IN
 PATIENTS WITH PREGNANCY 152**

Головко С. В., Клименко Я. М.
 Самчук П. О.
**РОЛЬ ВІДЕОУРОДИНАМІЧНОГО
 ДОСЛІДЖЕННЯ У ВИЗНАЧЕННІ
 ПРИЧИН СИМПТОМІВ НИЖНІХ
 СЕЧОВИХ ШЛЯХІВ165**

Golovko S. V., Klymenko Y. M.
 Samchuk P. O.
**THE ROLE OF VIDEOURODYNAMIC
 STUDY IN DETERMINING THE
 CAUSES OF LOWER URINARY TRACT
 SYMPTOMS165**

ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

HISTORY OF MEDICINE

Панасенко Наталія
**НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОДЕСЬКОГО
 НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО
 УНІВЕРСИТЕТУ: ПОЧАТОК 169**

Panasenko Natalia
**SCIENTIFIC LIBRARY OF THE
 ODESSA NATIONAL MEDICAL
 UNIVERSITY: THE BEGINNING 169**